

В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін, І.М. Карпуть,
Л.Г. Слівінська, Л.М. Богатко, А.Ю. Мельник, І.В. Папченко,
В.В. Чумаченко, В.Ю. Чумаченко

ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

(Частина 2)

*За редакцією
доктора ветеринарних наук,
академіка НААН України В.І. Левченка*

Затверджено
Міністерством аграрної політики та продовольства України
як підручник для студентів
факультетів ветеринарної медицини
вищих навчальних аграрних закладів
II–IV рівнів акредитації

Біла Церква
Білоцерківський національний аграрний університет
2015

ББК 48.72
В 60

УДК 619:616.1/4 (075.8)

Гриф надано Міністерством аграрної політики та продовольства України (лист за № 37-18-3-13/19195 від 19.12.2014 р.)

Автори: **В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін, І.М. Карпуть,**
Л.Г. Слівінська, Л.М. Богатко, А.Ю. Мельник,
І.В. Папченко, В.В. Чумаченко, В.Ю. Чумаченко

Рецензенти: **Павлов М.Є.**, доктор вет. наук, професор
(Харківська державна зооветеринарна академія),
Локес П.І., доктор вет. наук, професор
(Полтавська державна аграрна академія),
Авраменко Н.В., кандидат вет. наук
(Білоцерківський національний аграрний університет)

Внутрішні хвороби тварин / В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2015. – Ч. 2. – 610 с.

ISBN 978-966-2122-41-1

Викладені етіологія, патогенез, симптоми, діагностика, лікування та профілактика хвороб підшлункової залози, нирок і сечових шляхів, системи крові, нервової, ендокринної та імунної систем; хвороб, спричинених порушенням обміну речовин, молодняку, птиці та хутрових звірів.

Для студентів факультетів ветеринарної медицини вищих навчальних аграрних закладів II–IV рівнів акредитації.

ББК 47.72.

ISBN 978-966-2122-41-1

© В.І. Левченко, В.В. Влізло,
І.П. Кондрахін та ін., 2015
© БНАУ, 2015

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бессарабов Б.Ф. Незаразные болезни птиц / Б.Ф. Бессарабов. – М.: КолосС, 2007. – 175 с.
2. Болезни сельскохозяйственных птиц / [Лимаренко А.А., Дубров И.С., Таймасуков А.А., Забашта С.Н.]. – СПб.: Лань, 2005. – 448 с.
3. Ветеринарна клінічна біохімія / [Левченко В.І., Влізло В.В., Кондрахін І.П. та ін.]; За ред. В.І. Левченка і В.Л. Галяса. – Біла Церква, 2002. – 400 с.
4. Ветеринарна клінічна біохімія: навчальний посібник / [Карташов М.І., Тимошенко О.П., Кібкало Д.В. та ін.]; За ред. М.І. Карташова та О.П. Тимошенко. – Харків: Еспада, 2010. – 400 с.
5. Внутрішні хвороби тварин / [Левченко В.І., Кондрахін І.П., Влізло В.В. та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2012. – Ч. 1. – 528 с.
6. Внутрішні хвороби тварин / [Левченко В.І., Кондрахін І.П., Влізло В.В. та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2001. – Ч. 2. – 544 с.
7. Внутрішні хвороби хутрових звірів: навч. посібник / [Цвіліховський М.І., Береза В.І., Павленко О.І. та ін.]. – К.: Арістей, 2004. – 96 с.
8. Ветеринарна токсикологія / [Хмельницький Г.О., Малинін О.О., Куцан О.Т., Духницький В.Б.]; За ред. академіка НААН України Г.О. Хмельницького та проф. В.Б. Духницького. – К.: Аграрна освіта, 2012. – 352 с.
9. Внутренние незаразные болезни животных / [Карпуть И.М., Абрамов С.С., Щербаков Г.Г. и др.]; под ред. проф. И.М. Карпутия. – Минск: Беларусь, 2006. – 679 с.
10. Годівля високопродуктивних корів: Посібник / [Гноєвий В.І., Головоко В.О., Трішин О.К., Гноєвий І.В.]. – Харків: Прапор, 2009. – 368 с.
11. Годівля сільськогосподарських тварин / [Ібатуллін І.І., Мельничук Д.О., Богданов Г.О. та ін.]; За ред. академіка НААН України І.І. Ібатулліна. – Вінниця: Нова книга, 2007. – 616 с.
12. Довідник ветеринарних препаратів / [Коцюмбас І.Я., Горжеєв В.М., Косенко Ю.М. та ін.]; За ред. проф. І.Я. Коцюмбаса. – Львів: Афіша, 2013. – 1596 с.
13. Доник Н.С. Болезни домашней птицы / Н.С. Доник, А.В. Колганов. – К.: Ветинформ, 1997. – 152 с.
14. Иллюстрированный атлас болезней птиц. – Под ред. проф. Б.Ф. Бессарабова. – М.: Медол, 2006. – 248 с.
15. Клінічна ветеринарна фармакологія / [Канюка О.І., Файтельберг-Бланк В.Р., Лизогуб Ю.П. та ін.]; За ред. О.І. Канюки. – Одеса: Астропринт, 2006. – 296 с.
16. Клінічна діагностика внутрішніх хвороб тварин / [Левченко В.І., Влізло В.В., Кондрахін І.П. та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2004. – 608 с.
17. Кондрахин И.П. Эндокринные, аллергические и аутоиммунные болезни животных: Справочник / И.П. Кондрахин. – М.: КолосС, 2007. – 251 с.
18. Кондрахин И. Диагностика и терапия внутренних болезней животных / И. Кондрахин, В. Левченко. – М.: Аквариум-Принт, 2005. – 730 с.

19. Кондрахин И.П. Справочник ветеринарного терапевта и токсиколога / И.П. Кондрахин, В.И. Левченко, Г.А. Таланов; Под ред. проф. И.П. Кондрахина. – М.: КолосС, 2005. – 544 с.
20. Кочиш И.И. Птицеводство / И.И. Кочиш, М.Г. Петраш, С.Б. Смирнов. – М.: КолосС, 2004. – 407 с.
21. Куртяк Б.М. Жиророзчинні вітаміни у ветеринарній медицині і тваринництві / Б.М. Куртяк, В.Г. Янович. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 426 с.
22. Кучинский М.П. Биозлементы – фактор здоровья и продуктивности животных: монография / М.П. Кучинский. – Минск: Бизнесофсет, 2007. – 372 с.
23. Локес П.І. Лікарські рослини / П.І. Локес, І.Г. Панасенко. – Полтава: Довкілля-К, 2010. – 264 с.
24. Методи лабораторної клінічної діагностики хвороб тварин / [В.І. Левченко, В.І. Головаха, І.П. Кондрахін та ін.]. – За ред. В.І. Левченка. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 437 с.
25. Методы ветеринарной клинической лабораторной диагностики: Справочник / [Кондрахин И.П., Архипов А.В., Левченко В.И. и др.]; Под ред проф. И.П. Кондрахина. – М.: КолосС, 2004. – 520 с.
26. Норми годівлі, раціони і поживність кормів для різних видів сільськогосподарських тварин: довідник / [Проваторов Г.В., Ладика В.І., Бондарчук Л.В. та ін.]; За заг. ред. В.О. Проваторової. – Суми: Університетська книга, 2009. – 489 с.
27. Патологічна анатомія тварин / [Урбанович П.П., Потоцький М.К., Гевкан І.І. та ін.]. – К.: Ветінформ, 2008. – 896 с.
28. Слівінська Л.Г. Анемічний синдром за хронічної гематурії корів: монографія / Л.Г. Слівінська. – Львів: СПОЛОМ, 2013. – 140 с.
29. Сукманський О.І. Ветеринарна гематологія: Навчальний посібник / О.І. Сукманський, С.І. Улизько; За ред. проф. О.І. Сукманського. – Одеса: ВМВ, 2009. – 168 с.
30. Теорія і практика нормованої годівлі великої рогатої худоби: Монографія / [Богданов Г.О., Кандиба В.М., Ібатуллін І.І. та ін.]; За ред. В.М. Кандиби, І.І. Ібатулліна, В.І. Костенка. – Житомир, 2012. – 860 с.
31. Фармакотерапевтичні ветеринарні препарати / [Канюка О.І., Авраменко Н.В., Погорілий О.С., Козій Н.В.]. – Львів, 2011. – 478 с.
32. Фізіолого-біохімічні основи живлення птиці / [Ратич І.Б., Гунчак А.В., Стояновська Г.М. та ін.]; Під ред. І.Б. Ратича. – Львів, 2007. – 233 с.
33. Хвороби свиней / [Левченко В.І., Заярнюк В.П., Папченко І.В. та ін.]; За ред. В.І. Левченка і І.В. Папченка. – Біла Церква, 2005. – 108 с.

Розділ 3. ХВОРОБИ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ (викладені у розділах патолого-анатомічні зміни описані за редакцією І.В. Папченка)	3
ХВОРОБИ ПІДШЛУНКОВОЇ ЗАЛОЗИ (Кондрахін І.П.)	3
Панкреатит	5
Кіста підшлункової залози	13
Пухлини підшлункової залози	15
Атрофія підшлункової залози	16
ХВОРОБИ НИРОК І СЕЧОВИХ ШЛЯХІВ (Левченко В.І., Слівоська Л.Г.)	18
Класифікація та основні синдроми за хвороб сечовидільної системи	18
Хвороби нирок	21
Нефрит	21
Пієлонефрит	29
Абсцес нирок	36
Нефроз	37
Нефросклероз	44
Полікістоз нирок	46
Гідронефроз	49
Синдром ниркової недостатності	51
Хвороби сечових шляхів	55
Уроцистит	55
Нейрогенна дисфункція сечового міхура	60
Сечокам'яна хвороба	63
Хронічна гематурія великої рогатої худоби	72
Захворювання нижніх відділів сечовивідних шляхів (ЗНВСШ) ..	78
ХВОРОБИ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ (Кондрахін І.П., Влізло В.В.)	80
Класифікація хвороб центральної нервової системи	80
Синдроми захворювань нервової системи	80
Судинні хвороби головного мозку	85
Теплове перегрівання	85
Сонячний удар	89
Гіперемія головного мозку	91
Ішемія головного мозку	93
Водянка шлуночків мозку	95
Захворювання головного і спинного мозку та мозкових оболонок запального і дистрофічного характеру	96
Менінгоенцефаліт	98
Менінгомієліт	102
Трансмісивні спонгіформні енцефалопатії (Влізло В.В.)	105
Губчастоподібна енцефалопатія	105
Функціональні нервові хвороби	114
Неврози	114
Епілепсія	116
Еклампсія	118

Стрес у тварин (Кондрахін І.П., Чумаченко В.В., Чумаченко В.Ю.).....	120
ХВОРОБИ СИСТЕМИ КРОВІ	129
Анемії (Богатко Л.М., Левченко В.І., Слівінська Л.Г.)	130
Постгеморагічна анемія.....	132
Гемолітична анемія.....	137
Токсична анемія.....	139
Післяпологова гемоглобінурія корів	141
Пароксизмальна гемоглобінурія	143
Ізо- й аутоімунна гемолітична анемія.....	144
Гіпопластична анемія	146
Дисгемопоетична анемія	148
Анемії, спричинені порушенням синтезу гемоглобіну.....	149
Анемії, спричинені порушенням синтезу ДНК і РНК (мегалобластні).....	151
Дисрегуляторні анемії	153
Геморагічні діатези.....	154
Гемофілія	154
Тромбоцитопенія.....	155
Кровоплямиста хвороба.....	157
ХВОРОБИ ІМУННОЇ СИСТЕМИ (Карпуть І.М., Чумаченко В.В., Чумаченко В.Ю.).....	160
Клітинні та гуморальні фактори імунного захисту	160
Імунний дефіцит.....	165
Аутоімунні хвороби.....	172
Алергічні хвороби (Кондрахін І.П., Карпуть І.М.).....	176
Загальні методи діагностики алергічних хвороб.....	178
Методи лікування алергічних станів і хвороб	179
Кормова алергія	184
Лікарська алергія (сироваткова хвороба)	188
Алергічний риніт і кон'юнктивіт	191
Проліферативні хвороби імунної системи.....	193
Основні напрями профілактики імунної патології у тварин.....	194
ХВОРОБИ, СПРИЧИНЕНІ ПОРУШЕННЯМ ОБМІНУ РЕЧОВИН (Кондрахін І.П., Левченко В.І., Влізло В.В.).....	196
Класифікація, особливості перебігу та діагностики	196
Хвороби, спричинені порушенням білкового і вуглеводно- ліпідного обміну (Кондрахін І.П.).....	200
Ожиріння	200
Аліментарна дистрофія (Влізло В.В.).....	203
Кетоз корів (Кондрахін І.П., Левченко В.І.)	208
Кетоз овець	222
Міоглобінурія	225
Хвороби, спричинені порушенням обміну макроелементів (Кондрахін І.П., Левченко В.І.).....	228
Остеодистрофія аліментарна.....	230

Вторинна остеодистрофія корів	239
Вторинна остеодистрофія бичків	243
Післяродова гіпокальціємія	246
Післяродова гіпофосфатемія корів (Влізло В.В.)	254
Пасовищна тетанія	257
Гіпермагніємія	260
Гіпокаліємія	261
Гіперкаліємія	262
Хвороби, спричинені порушенням обміну мікроелементів (Левченко В.І.)	263
Загальні принципи діагностики і профілактики мікроелементозів	263
Йодна недостатність	267
Гіпокобальтоз	270
Гіпокупроз	276
Недостатність цинку	280
Недостатність мангану	285
Недостатність фтору	288
Недостатність селену	290
Надлишок окремих мікроелементів	294
Хвороби, спричинені порушенням обміну вітамінів (Левченко В.І.)	301
А-гіповітаміноз	302
D-гіповітаміноз (рахіт)	310
Недостатність токоферолу	321
Недостатність філохінону	325
Недостатність вітамінів групи В	328
Недостатність тіаміну	328
Недостатність рибофлавіну	333
Недостатність нікотинової кислоти	336
Недостатність піридоксину	339
Недостатність ціанокобаламіну	341
Недостатність аскорбінової кислоти	345
ХВОРОБИ ЕНДОКРИННИХ ОРГАНІВ (Кондрахін І.П., Левченко В.І.)	348
Причини і механізми розвитку ендокринних хвороб	348
Цукровий діабет	351
Нецукровий діабет	360
Хвороби надниркових залоз	363
Гіпоадренокортицизм	364
Гіперадренокортицизм (синдром Кушинга)	367
Гіперальдостеронізм	371
Хвороби щитоподібних залоз	372
Гіпопаратиреоз	373
Хвороби щитоподібної залози	374
Гіпотиреоз	377
Ендемічний зоб	382
Дифузний токсичний зоб	391

Розділ 4. ХВОРОБИ МОЛОДНЯКУ (<i>Левченко В.І.</i>).....	394
Особливості вікової фізіології молодняка.....	394
Імунний захист новонародженого молодняка	397
Імунодефіцитний стан молодняка.....	403
Класифікація хвороб молодняка	406
Антенатальна гіпотрофія.....	408
Гостра гіпоксія (інтранатальна асфіксія)	414
Казеїно-безоарна хвороба.....	416
Молозивний токсикоз.....	418
Диспепсія.....	419
Гіпоглікемія поросят.....	445
Гіпопластична анемія молодняка	448
Гемолітична хвороба новонароджених.....	453
Безоарна хвороба молодняка	454
Ензоотична атаксія ягнят.....	461
Періодична тимпанія телят	463
Розділ 5. ХВОРОБИ ПТИЦІ (<i>Мельник А.Ю., Богатко Л.М.,</i> <i>Левченко В.І.</i>).....	466
ХВОРОБИ ЕМБРІОНІВ ПТИЦІ	466
Ембріональна дистрофія.....	467
Хвороби ембріонів за порушення режиму інкубації.....	471
ХВОРОБИ, СПРИЧИНЕНІ ПОРУШЕННЯМ ОБМІНУ РЕЧОВИН	476
А-гіповітаміноз.....	476
D-гіповітаміноз.....	481
Недостатність токоферолу	488
Недостатність філохінону	492
Недостатність вітамінів групи В.....	494
Недостатність аскорбінової кислоти (вітаміну С).....	509
Сечокислий діатез	510
Білом'язова хвороба.....	517
Пероз	519
Канібалізм.....	521
Аптеріоз і алопеція.....	524
Гіпертермія	526
ХВОРОБИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ У ПТИЦІ	528
Риніт і синусит	528
Ларинготрахеїт	529
Бронхопневмонія.....	531
Аеродистит	533
ХВОРОБИ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ	533
Стоматит гусей	533
Запалення вола	534
Закупорення вола	535
Аліментарний гастрит (кутикуліт)	536
Диспепсія молодняка.....	537

Гастроентерит	539
Запалення клоаки.....	540
ХВОРОБИ ОРГАНІВ ЯЙЦЕУТВОРЕННЯ.....	541
Сальмінгоперитоніт	541
Утруднене яйцевідкладання	543
ГРУПОВА НЕСПЕЦИФІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ХВОРОБ ПТИЦІ.....	544
Розділ 6. ХВОРОБИ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ (Левченко В.І.)	551
БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУТРОВИХ ЗВІРІВ	551
ХВОРОБИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ.....	557
Риніт.....	558
Катаральна бронхопневмонія	558
ХВОРОБИ ОРГАНІВ АПАРАТУ ТРАВЛЕННЯ	559
Стоматит.....	560
Гостре розширення шлунка	561
Гастроентерит	562
Гіпомоторика і непрохідність кишечника у кролів	567
Копростаз	569
Інвагінація кишечника	570
Дистрофія печінки	570
ХВОРОБИ НИРОК І СЕЧОВИХ ШЛЯХІВ	574
Дизурія (підмокання).....	574
Гломерулонефрит	575
Пієлонефрит	575
Уроцистит.....	576
Уролітіаз.....	576
ХВОРОБИ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ	579
Самопогризання.....	579
ХВОРОБИ СИСТЕМИ КРОВІ.....	580
Анемія.....	580
ХВОРОБИ, СПРИЧИНЕНІ ПОРУШЕННЯМ ОБМІНУ РЕЧОВИН.....	583
А-гіповітаміноз	583
Д-гіповітаміноз	585
Недостатність токоферолу.....	586
Гіповітамінози групи В	587
Лактаційне виснаження.....	590
ХВОРОБИ ШКІРНОГО ПОКРИВУ	591
Січення волосся	591
Випадання волосся	592
ЗАГАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ	
ХУТРОВИХ ЗВІРІВ.....	593
Список рекомендованої літератури	603

Навчальне видання

**В.І. Левченко, В.В. Влізло,
І.П. Кондрахін, І.М. Карпуть,
Л.Г. Слівінська, Л.М. Богатко,
А.Ю. Мельник, І.В. Папченко,
В.В. Чумаченко, В.Ю. Чумаченко**

ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

(Частина 2)

Редактор – *В.І. Драчук*
Комп'ютерне верстання: *С.І. Сидоренко*

Здано до складання 15.01.2014. Підписано до друку 3.03.2015.
Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 35,47. Тираж 3300. Зам. 15-95.

09117, Біла Церква, Соборна площа, 8/1
Білоцерківський національний аграрний університет

РВ відділ, Сектор оперативної поліграфії БНАУ.
09117, Біла Церква, Соборна площа, 8/1, тел. 33-11-01.

Відруковано на ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»,
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4.
Свідоцтво серія ДК № 4063 від 11.05.2011 р.
Впроваджена система управління якістю
згідно з міжнародним стандартом DIN EN ISO 9001:2000